Називаючи чи оцінюючи предмет, особу чи явище, метафора виражає певну думку, містить певну інформацію, яка розрахована на емоційно-чуттєве сприйняття, оскільки метафора є завжди образом, який слугує засобом зображення, опису дійсності з максимальним унаочненням. Ступінь унаочнення і конкретності зображення залежить від специфіки тих понять, ознаки яких стикаються в єдиному терміні.

У перспективі видається доцільним зосередитися на когнітивних характеристиках метафоричних транспозицій у процесі формування науково-технічної термінології та їх ролі у репрезентації знання, яке передається термінологічними одиницями, і окреслити механізм взаємодії метафори та метонімії в науково-технічному дискурсі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл. Логико-семантические проблемы. / Нина Давидовна Арутюнова – М.: Наука, 1976. – 383 с.
2. Арутюнова Н.Д. Синтаксические функции метафоры / Нина Давидовна Арутюнова // Изв. АН СССР. Серия литературы и языка. – 1978. – Т. 37. – №3. – С. 251-262.
3. Арутюнова Н.Д. Функциональные типы языковой метафоры / Нина Давидовна Арутюнова // Изв. АН СССР. Серия литературы и языка. – 1978. – Т. 37. – №3. – С. 333-343.
4. Большая советская энциклопедия./ Гл. редактор А.М. Прохоров. – М.: Советская энциклопедия, 1974. – 615 с.
5. Булатов А.И. Modern English-Russian and Russian-English Dictionary on Oil and Gas / А. И. Булатов 60.000 терминов. – М.: Руссо, 2006. – 752 с.
6. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. / Д. І. Ганич, І. С. Олійник – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.
7. Гак В.Г. Эволюция способов номинации в свете соотношения внешних и внутренних стимулов в развитии языка / Владимир Григорьевич Гак // II Всесоюзная научная конференция по теоретическим вопросам языкознания «Диалектика развития языка»: Тезисы докладов. – М., 1980. – С.19-29
8. Добровольский Д.О. Метафора в разговорной речи /Дмитрий Олегович Добровольский // Словарь. Грамматика. Текст: Сб. ст. – М., 1996. – С. 352-367.
9. Метафора в языке и тексте / Отв. ред. В. Н. Телия. – М.: Наука, 1988. – 173 с.
10. Hoffman R.R. Metaphor in science./ R. R. Hoffman.// Cognition and figurative language. Hillsdale: Lawrence Erlbaum, 1980. – 298 p.

Гулуєва С. І.
(Харків)

КОНЦЕПЦІЯ СТИЛЬОВИХ РИС ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ МАЛИХ ГУМОРИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ

У статті розглядається стильові риси у текстах, а саме у малих текстах гумористичного характеру, а також їх застосування на прикладі текстів гумористичного характеру фацетій, анекдотів, жартів.

В статье рассматривается стилевые черты в текстах, а именно в малых текстах юмористического характера, а так же их применение на примере текстов юмористического характера фацетий, анекдотов, шуток.

This article reads the features of style in the texts, namely the small humor texts, and also their application for the humor texts: facetia, anecdote and joke.

Розвиток концепції стильових рис завдячує розшукам низки дослідників різних часів [Ризель 1961, Аврасін 1971, Аннєнкова 1977, Манякіна 1980, Піхтовнікова 1992, 1999, 2000, 2008, Перлина 1995, Дук 2007, Мукатаєва 2009, Гончарук 2009, Schneider 1931, Fleischer, Michel 1975, Riesel 1975].

Об'єктом дослідження слугували німецькомовні тексти гумористичного характеру: фацетії, анекдоти, жарти.

Предмет дослідження – стильові риси у малих гумористичних текстах.

Мета – на основі вивчення малих гумористичних текстів дослідити наявність та мовленнєву реалізацію стильових рис.

Мета передбачає вирішення наступних завдань: розглянути концепцію стильових рис, визначити та систематизувати головні стильові риси малих гумористичних текстів.

Актуальність дослідження обумовлена важливістю визначення, та систематизації стильових рис, застосування методики аналізу за стильовими рисами до малих гумористичних текстів.

Кожному висловленню у будь-якій сфері використання мови властиві так звані „стильові риси" [Ризель Э. 1961: 96]. За В.В.Виноградовим визначення стилю засновано на своєрідних внутрішніх експресивно-змістовних принципах відбору, об'єднання, сполучення і мотивованого Використання виразів і конструкцій. Саме такого роду внутрішні прикмети різноманітних функціональних стилів в цілому, а також індивідуального стиля ми будемо називати терміном „Стильові риси мовлення" [Виноградов В.В. 1959:196].

Стильові риси являють собою категорії, які знаходяться на стику стилістики, з однією сторонни, логики, психології і естетіки з іншої. Стильові риси відчуваються зазвичай у великих контекстах. У всіх сферах мовного спілкування зв'язне мовлення може бути – в залежності від різних причин і різних цілей – стислим або поширеним, виразним або туманним, емоційним або неемоційним, суб'єктивно-оцінним або об'єктивно-нейтральним, образним або позбавленим образів, статичним або динамічним, офіційним або неофіційним. Усі наведені і схожі на них стильові риси можуть у будь-якій комбінації переплітатися й – у відповідності з темою всього мовленнєвого цілого – неодноразово замінювати одна одну у межах великого контексту. І все ж, у будь-якому завершеному висловлюванні пробивається основний фон, основна стильова риса [Ризель Э. 1961: 96].

Стилю повсякденного мовлення властиві полярні стильові риси: стисліть і розгорнутість (термін застосовано за Л.С. Піхтовніковою) [Піхтовнікова Л.С. 1999: 83]. Розгорнутість відображення поєднується з деякою „беззавітністю". Адресант забуває, що він казав раніше і повторюється; мова іде вільно, з відображенням найдрібніших подробиць. Уводяться парантези, які не мають відношення до теми висловлювання. Використовується пряма мова для відображення іншої думки, що ще більше підкреслює характер вільної багатослівності. У стилі повсякденного мовлення широко використовується образність. В основному її складають загальномовні народні порівняння і тропи, арсенал яких весь час поповнюється. Стильове забарвлення образів повсякденного мовлення зазвичай розмовне: від літературно-розмовного до фамільярного і грубого [Ризель Э. 1961: 99-100].

Стиль текстів анекдоту і фацетії напряму пов'язаний зі стилем повсякденного мовлення. Спілкуючись, ми часто використовуємо анекдоти, жарти, особливо, якщо це доречно і стосується конкретної персони чи ситуації, події.

Вивчення стилю текстів жарту, анекдоту і фацетії дозволяє припустити, що застосування методики аналізу за стильовими рисами виявиться таким же плідним як і в попередніх розробках стосовно байки (Піхтовнікова Л.С., Аннєнкова Н.М., Гончарук О.М.), епіграми (Перлина Ю.Г.), афоризму (Манякіна Т.І.), гумористичного вірша (Дук П.), шванку (Мукатаєва Я.В.).

Виходячи з концепції стильових рис, будь-який текст, у тому числі і текст гумористичного характеру має свої стильові риси. Головною стильовою рисою текстів фацетії і анекдоту є наявність пуанту, тобто пуантованість (термін застосовано за Перлиною Ю.Г. і Самохіною В.О.) [Перлина 1995; Самохина В. А. 2008:193].

Отже, посилаючись на стильові риси і категорії, що виокремлені зазначеними вище дослідниками, та базуючись на вивченні конкретних текстів фацетій і анекдотів та жартів, у текстах гумористичного характеру можна виокремити наступні стильові риси:

- стисліть
- сюжетність
- пуантованість
- повчальність
- образність
- експресивність
- статика-динамічність
- діалогічність
- суб'єктивність-об'єктивність зображення
- гра слів
- письмове-розповідне відображення (термін застосовано за В.Шнейдером) [W. Schneider. Ausdrukswerte der deutschen Sprache. Leipzig-Berlin, 1931, S. 21].

Розглянемо, наприклад, реалізацію стильової риси пуантованість на конкретних прикладах текстів анекдотів, жартів та фацетій.

Обов'язковою ознакою анекдоту, без якої текст перестає бути анекдотичним, є пуант. Найчастіше пуант базується на ефекті обманутого сподівання і містить гру слів, наприклад:

„Seit mein Junge ein Auto hat, ist er wesentlich früher an der Schule als sonst". „Damit er pünktlich zum Unterricht kommt?" „Nein, damit er einen Parkplatz kriegt. " [Total beknackt: Kinder-

und Schülerwitze, Bassermann, 1988].

Ефект обманутого сподівання реалізується в останньому реченні, яке дає зовсім неочікуване пояснення мотиву вчинку персонажа.

У наступному прикладі пуант побудовано на логічному парадоксі:

„Latein ist eine tote Sprache", erklärt der Lehrer der Klasse. „Okay", brummt einer, „und warum wird die nicht endlich begraben?" [Total beknackt: Kinder- und Schülerwitze, Bassermann, 1988].

Часто пуантованість реалізується за допомогою гіперболічного перебільшення. Приклади:

1. *Ein Zebra kommt in eine Bar und bestellt ein Glas Bier.*

„Das macht drei Mark", sagt der Wirt ganz verdattert.

„Warum starren Sie mich denn so an?" will das Zebra wissen.

„Entschuldigen Sie", stottert der Wirt, „aber Sie sind das erste Zebra, das in meiner Bar ist!"

Da antwortet das Zebra:

„Und bei ihren riesigen Preisen werde ich wahrscheinlich auch das letzte Zebra sein, das zu Ihnen kommt!". [Total beknackt: Kinder- und Schülerwitze, Bassermann, 1988].

У даному анекдоті гіперболічне перебільшення ми спостерігаємо не лише у фразі: „*Bei ihren riesigen Preisen…*" –„*через ваші величезні ціни…*", але перш за все у несумісності образу Зебри і реалій пивного бару.

2. *Auf der Suche nach den Wiener Philharmonikern*

Ein Tourist auf der Suche zum lang ersehnten Konzert der Wiener Philharmoniker: "Entschuldigen Sie bitte! Wie komme ich zu den Philharmonikern?" Antwort des Passanten: "üben, üben, üben!" [www.deutsch.best.ru].

У даному анекдоті гіперболічне перебільшення ми спостерігаємо у фразі: „*Ein Tourist auf der Suche zum lang ersehnten Konzert…*" - „*турист у пошуках довго очікуваного концерту…*" та в настирливому повторі *"üben, üben, üben!"*, яке порушує очікуване сподівання.

Отже, обмануте сподівання проявляється у ситуативних невідповідностях, неочікуваному закінченні, комічних персонажах, а на мовленнєвому рівні – у різних стилістичних прийомах, в основі яких лежить невідповідність форми і змісту. Пуант в анекдоті розташовується у фіналі. Він міститься у більшості випадків в останній репліці персонажів, але може знаходитись і в закінчені (останній фразі всього анекдотичного тексту) [Кімакович 1996: 7].

Головною рисою тексту фацетії, так само як і анекдоту є пуант. У наступних текстах фацетій ми розглянемо стильову рису пуантованість як найважливішу рису тексту фацетії.

Пуант, який будується на ефекті обманутого сподівання можна спостерігати у наступному прикладі:

Sie waren faul.

Als Herr Werner von Zimmern, jener alte Herr, welcher 1384 am Gregoriustag starb, nach langer Abwesenheit aus Jerusalem wieder heimkehrte, sollten die erschrockenen Amtleute, die nur für ihren Sack gehaust hatten, Rechnung legen. Der Vogt von Meßkirch konnte keine Rechnung legen über die Hühner, Hennen und Eierverwendung. Als der Vogt alle anderen Posten aufgezählt hatte, fragte ihn der Herr ganz ernstlich: „Wo sind die Hühner und Eier hingekommen?"

Der Vogt erschrak so übel, dass er nicht wusste, was antworten. Endlich fasste er sich ein Herz und stammelte in der Verwirrung: „Gnädiger Herr, die Hühner und Eier waren faul und rochen übel. Man warf sie deshalb zum Fenster hinaus." Über diese Antwort musste der Herr lachen und ließ, weil mit diesem Posten doch anzufangen war, die Sache auf sich beruhen [Karl Armain 1907:82].

Ефект обманутого сподівання реалізується в неочікуваній відповіді персонажа.

В наступному прикладі пуант базується на логічному парадоксу:

Mir ist nichts geschehen.

Die Gràfin von Öttingen, die Witwe des Herrn Johannes Werner Freiherrn von Zimmern des Älteren, fuhr einmal von Bottweil zu ihrer ältesten Tochter, die Abtissin in Zürrich war. Wie man nun durch die Baar gefahren und neben Fürstenberg dahinzog, wurde plötzlich einem Rein ihr Wagen umgefahren und übersclug sich etliche Male. Natürlich entstand ein gewaltig großes Geschrei. Als nun die Diener und Fuhrleut den Wagen wieder aufrichteten, befand es sich, dass keine der herausgepurzelten Personen großen schaden erlitten hatte. „Mir ist nichts geschehen," erklärten alle Insassen. Schließlich sagte eine Kammermagd namens Susanna Cronberger: „Es ist Gott Lob auch mir nichts begegnet, denn allein mir ist ein bein entzwei." Das hat sie in gutem Schweitzerdütsch geredet, aber gleichwohl ist ihr solch ein Unfall nicht widerfahren; darum entstand ihretwegen ein großes Gelächter [Karl Armain 1907:83].

Фінальна фраза персонажа є нелогічною у ситуації, яка виникла. Тут можна побачити та-

кож приклад пуанту, який базується на гіперболічному перебільшенні: *„Das hat sie in gutem Schweitzerdütsch geredet"... - „Вона вимовила це з „добрячим" швейцарським акцентом"...*

Пуантованість, яка будується за допомогою гіперболічного перебільшення можна побачити у наступному прикладі:

Er mag nicht mehr hinein.

Graf Siegmund Lupfen war in Stuttgart bei dem alten Herzog Eberhard von Würtemberg, genannt der Bartmann, einmal zu Tisch geladen. Plötzlich bei dem Essen entfuhr Graf Siegmund ein Furz. Wie nun die ganze Tischgesellschaft den rotwerdenden Grafen ansah, der also nicht leugnen konnte, auch keine Ausrede fand, um sein unschickliches Benehmen zu entschuldigen, stand der Graf schließlich hinter dem Tische auf und sprach, zum Herzog sich wendend: „Gnädiger Herr! Bei Gott er ist draußen, er mag nicht mehr hinein." Da hat der Herzog und die ganze Tischgesellschaft das Lachen nicht zu verheißen vermocht, und man sah die Untat als famosen Schwank an [Karl Armain 1907:89].

У даному тексті фацетії гіперболічне перебільшення полягає у висловленні: *„...Bei Gott..." – „...Їй Богові...",* перш за все через те, що образ Бога і ситуація, яка виникла несумісні.

Пуант у тексті-фацетії (так само як і у тексті-анекдоті) знаходиться у фіналі, головним чином – це останній вислів персонажів.

На даних прикладах ми проаналізували головну стильову рису пуантованість, яка властива для малих текстів гумористичного характеру: анекдоту, фацетії, жарту.

Таким чином аналіз будь-якого тексту неможливо здійснити без розгляду стильових рис. Стильові риси присутні у текстах всіх жанрів. Досліджуючи малі гумористичні тексти, ми визначили їх головні загальні стильові риси, які характеризують тексти фацетій, анекдотів, жартів. У текстах фацетії, анекдоту та жарту реалізуються такі стильові риси: пуантованість, сюжетність, стисліcть, повчальність, образність, експресивність, статика-динамічність, діалогічність, суб'єктивність-об'єктивність зображення, гра слів, письмове-розповідне відображення.

Результатами дослідження є визначення загальних стильових рис малих текстів гумористичного характеру та вивчення їх реалізації у текстах анекдоту, фацетії та жарту.

Перспективою подальшого дослідження є вивчення прагматичних характеристик малих гумористичних текстів та мовно-стилістичних засобів іронії і сатири.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аврасин В. М. Несколько замечаний о сущности и трактовке композиции / В. М. Аврасин // Вопросы немецкой филологии. – Челябинск, 1973. – Вып. 3.
2. Анненкова Н.М. Лингвостилистические характеристики прозаической басни: (На материале басен Г.Э. Лессинга и немецких писателей XX в.) : дис. канд. филол. наук: 10.02.04. / Анненкова Нина Макарьевна – М., 1977.
3. Гончарук О.М. Стильові домінанти англомовної байки. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. ХНАУ ім.. В.В. Докучаєва. – Харків 2009.
4. Дук П.О. Лінгвостилістична характеристика німецьких гумористичних віршів : дис. … канд. філол. наук : 10.02.04 „Германські мови" / Дук Поліна Олександрівна. – Харків : ХДУ, 2007.
5. Виноградов В.В. О языке художественной литературы. – М., 1959, стр. 196.
6. Кімакович І.І. Традиційний анекдот у контексті сміхових явищ української культури - Автореферат дис. … канд. филол. наук. – 1996. – с.7.
7. Манякина Т. И. Языково-стилистическая характеристика жанра афоризмов (на материале немецкого языка) : дис. …канд филол. наук : 10.02.04 / Манякина Татьяна Ивановеа. – Днепропетровск, 1980.
8. Мукатаєва Я. В. Текстові концепти німецького прозового шванку / Я. В. Мукатаєва // Сучасні тенденції розвитку та дослідження германських мов : Матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф. – Мелітополь, 2008.
9. Пихтовникова Л. С. Композиционно-стилистические особенности стихотворной басни. Дисс. канд. филол. наук – Харьков, 1992. – с. 36.
10. Піхтовнікова Л. С. Синергія стилю байки: німецька віршована байка XIII-XX ст. : Монографія / Піхтовнікова Л. С. – Х. : Бізнес Інформ, 1999. – 83 с.
11. Піхтовнікова Л. С. Еволюція німецької віршованої байки (13-20 ст.): жанрово-стилістичні аспекти : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04; 10.01.05 / Піхтовнікова Лідія Сергіївна. – К., 2000.
12. Перлина Ю. Г. Композиционно-стилистическая структура эпиграммы как типа текста (на материале немецкой эпиграммы 17 – 20 вв.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. филол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови" / Ю. Г. Перлина – Дніпропетровськ, 1995.
13. Ризель Э. Г. Полярные стилевые черты и их языковое воплощение (на материале немецкого языка). И. Я. В школе. 1961 № 3, с. 96-103.
14. Самохина В. А. Современня англоязычная шутка. Монография. – Харьков, 2008, с. 193.
15. Armain K. Heinrich Bebels Facetien und Graf Froben von Zimmern, Leipzig 1907, S. 82, 83, 89, 90.

16. Fleischer, Michel G. Stilistik der deutschen Gegenwartssprache. - Leipzig: VEB Bibliogr. Institut, 1975.
17. Pichtownikowa L. Synergie des Fabelstils: Die deutsche Versfabel vom 13. - 21. Jahrhundert / Pichtownikowa L. – Aachen : Sharker Verlag, 2008. – Uhr. B.G. – B.5.
18. Riesel E. Deutsche Stilistik / Riesel E., Schendels E. // Учебник для студентов ин-тов и фак. иностр. яз. – М : Высшая школа, 1975.
19. Schneider W. Ausdrukswerte der deutschen Sprache. Leipzig-Berlin, 1931, 21.
20. Ganz Deutschland Lacht, Chris Howland, Michael Lentz und Dieter Thoma, München 1999.
21. Total beknackt: Kinder- und Schülerwitze, Bassermann, 1988.
22. www.deutsch.best.ru.
23. www.mehrwitze.de.

Давидова Т. В.
(Київ)

ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ АНТИКОНЦЕПТИ ПІЗНЬОВІКТОРІАНСЬКОЇ ДОБИ: ТЕМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті висвітлюються питання, пов'язані з мовно-мисленнєвими процесами концептуалізації контрарних явищ об'єктивного світу за допомогою антиконцептів. Виокремлено, систематизовано та описано ключові антиконцепти художнього простору пізньовікторіанської доби.

В статье освещаются вопросы, связанные с рече-мыслительными процессами концептуализации контрарных явлений объективного мира посредством антиконцептов. Выделены, систематизированы и описаны ключевые антиконцепты художественного пространства позднневикторианской эпохи.

The article highlights the problems connected with linguo-mental processes of the world's contrary phenomena conceptualisation which is possible due to anticoncepts. The basic anticoncepts of the Late Victorian Age are distinguished, systematized and described.

Однією з нагальних потреб сучасної лінгвістики стає проблема концептуалізації світу, якою займаються як зарубіжні (А.Вежбицька, Н.Д.Арутюнова, М.М.Болдирєв, В.І.Карасик, О.С.Кубрякова і т.д.), так і вітчизняні (С.А.Жаботинська, О.О.Селіванова, М.М.Полюжин, А.М.Приходько) учені. Вивчаючи культурно-національну специфіку тієї чи іншої етнічної групи мовців, когнітивна лінгвістика також охоплює коло питань щодо дослідження способів категоризації світу за допомогою людської мови, основну роль серед яких відіграють концепти / антиконцепти. Якщо концепти перебували у фокусі досліджень багатьох лінгвістів (Г.В.Вальчук, С.Г.Воркачов, В.І.Карасик, В.В.Красних, Т.В.Луньова, І.В.Палашевська), то антиконцепти, як порівняно нове явище, досить довго залишалися поза увагою науковців. Нагальність вивчення антиконцептів у лінгвістиці пов'язана з гіпотезою про системність антиконцептів художнього мовлення, чим визначається необхідність їх систематизації та типологізації, у чому вбачаємо ***актуальність*** нашої наукової розвідки.

Метою цієї статті є вивчення антиконцептів пізньовікторіанської доби ***на матеріалі*** прозових творів О.Вайлда (роман „*The Picture of Dorian Gray*" та казки „*The Happy Prince*", „*The Nightingale and the Rose*", „*The Selfish Giant*", „*The Devoted Friend*", „*The Remarkable Rocket*", „*The Young King*", „*The Birthday of the Infanta*", „*The Fisherman and his Soul*", „*The Star-Child*"). Для досягнення поставленої мети передбачається реалізація наступних ***завдань***: 1) виокремити, проаналізувати і описати ключові антиконцепти, характерні Вікторіанській літературі пізнього періоду; 2) систематизувати антиконцепти за тематичним принципом.

У пізнанні світу людина стикається з незліченною кількістю протиставлень, а отже „мовно-мисленнєва діяльність індивіда як результат його екзистенційного буття та інструмент вироблення понять, що відбивають явища навколишнього світу, реалізується у чітких кордонах логічних антиномій з їх неминучо ортодоксальними протилежностями" [8, с.88]. У зв'язку з цим поза увагою науковців не залишається вивчення способів та механізмів утворення, зберігання та актуалізації конденсованої у свідомості контрастивної інформації, що акумулюється в антиконцептах (В.Ф.Новодранова, Є.В.Русіна, Ю.С.Степанов).

Антиконцепт як тип концепту з позитивною чи негативною конотацією – це комплементарна складова двогранного мисленнєвого образу, що утворюється як результат свідомого, напівсвідомого та несвідомого зіставлення людиною об'єктивованих у її мозку протилежних / контрастних предметів і явищ навколишнього світу.

У своєму онтогенезі концепти та антиконцепти як вмістилища кодованої інформації про навколишній світ у свідомості людини завжди тісно пов'язані з національно-культурним досвідом